

С.В. БРІК, здобувач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

**ЕКОНОМІКО-ЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ
ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ У ІНТЕНСИВНОМУ
ЦУКРОБУРЯКОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ**

Дослідження динаміки економічної та енергетичної ефективності цукробурякового виробництва свідчить про його катастрофічний, кризовий стан. Зменшуються посіви культури, а її урожайність знизилася до рівня середини минулого сторіччя, показники окупності витрат в енергетичному і грошовому вимірах є набагато гіршими ніж в інших європейських країнах та мають тенденцію до подальшого зниження. Тому аналіз причин і пошук виходу з такого становища слід спрямувати у напрямі аналізу дії факторів, що перетворили цю галузь у безперспективну, з точки зору потенційного інвестора.

Задля досягнення поставленої мети ми дослідили динаміку окремих статей енерговитрат та оцінили її вплив на ефективність функціонування галузі. Стосовно мінеральних добрив, найвагомішої зі статей енерговитрат, зростання доз їх внесення обумовлює одночасне підвищення урожайності і коефіцієнту корисної дії добрив. З іншого боку, застосування фінансових оцінок витрат і виходу товарної продукції засвідчило, що нарощування доз добрив понад 300 кг д.р./га призводить до зниження економічної ефективності їх внесення. При цьому слід звернути увагу на те, що значення коефіцієнту кореляції між енергоємністю внесених добрив і рівнем рентабельності в 1990-2010 рр. свідчить про існування тісного прямого зв'язку між показниками енергетичної і економічної ефективності вирощування цукрових буряків.

Отже, постало питання про причини зниження окупності витрат грошових коштів на інтенсифікацію виробництва у галузі на тлі зростаючої окупності енергетичних. Також потребує відповіді питання про зниження окупності спожитої енергії мінеральних добрив енергією продукції у 2010 р. при одночасному нарощуванні норм внесення. Було з'ясовано, що зниження

показника енергетичної ефективності в 2010 р. порівняно з 2008 і 2009 рр., обумовлювалося дією закону Лібіха, оскільки врожайність цукрових буряків у цьому році обмежувалася обсягами внесення фосфорних добрив. Це зумовило зниження коефіцієнту окупності витрат на внесення добрив порівняно з 2008 та 2009 рр. на 27 і 33% відповідно, при цьому за рахунок погіршення структури НРК його значення 2010 р. порівняно з 2008 і 2009 рр. знизилося на 37,8 та 44,3% відповідно.

Деталізуючи аналіз ми згрупували бурякосійні господарства Харківської області за енергоємністю внесених мінеральних добрив в 2008-2010 рр., розподіливши їх на чотири типові групи, з метою пошуку зв'язків у змінах показників енергетичної і економічної ефективності у межах одного часового інтервалу. Було з'ясовано існування загальної для кожного з періодів тенденції погіршення показників рентабельності виробництва та енергетичної і економічної ефективності внесення добрив від другої (до 1000 Мкал/га) до четвертої груп (понад 2000 Мкал/га), при цьому в 2008 та 2010 р. рентабельним виробництво було лише у першій групі.

Негативна кореляція 2010 р. між показниками енергетичної і економічної ефективності була спричинена зрушеннями у структурі внесення мінеральних добрив, які обумовлювалися непропорційним зменшенням обсягів їх придбання агроформуваннями в наслідок зниженням платоспроможного попиту, зростання світових цін на сировину для фосфорних і калійних добрив при одночасній девальвації гривні, зниження обсягів виробництва в наслідок проблем з постачанням газу з Російської Федерації.

Таким чином, за сучасних умов глобалізації світових торговельно-економічних відносин відбувається зростання залежності України від імпорту сировини для виробництва мінеральних добрив, а отже економічна ефективність аграрного виробництва, у тому числі цукробурякової галузі що далі, тим сильніше визначається показниками ефективності енергетичної, що, в свою чергу, висуває жорсткі вимоги до використання і збереження енергії у аграрному виробництві.

Брік С.В. Економіко-енергетична оцінка ефективності застосування мінеральних добрив у інтенсивному цукробуряковому виробництві [Текст]: тези доповіді / Брік С.В. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених "Екологізація сталого розвитку і ноосферна перспектива інформаційного суспільства", 3-5 жовтня 2012 р. – Харк. Нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х.:ХНАУ, 2012. – С. 210-211. (0,1 д.а.)